

Van de voorzitter

Kunnen tegels troosten?

Beste tegelvrienden, met gemengde gevoelens schrijf ik dit voorwoord. Ons museum is gesloten, de jaardag in september kon (misschien wel voor het eerst in de geschiedenis van onze stichting) niet doorgaan, en de verschijning van het jaarboekje Tegel is vertraagd. We hebben elkaar minder kunnen zien, we weten niet hoe het met iedereen is. Er zullen in onze kring zeker vrienden zijn, die op verdrietige wijze met de gevolgen van de corona-pandemie zijn geconfronteerd. Daar zijn geen woorden tegen opgewassen. Toch veroorloof ik me vooruit te kijken. We hebben uitzicht op een vaccinatiecampagne. Dit bulletin is er toch in februari, gelukkig iets dat gewoon binnen de geplande kaders blijft. Maar ook het museum zal weer open gaan. Er wordt doorgewerkt aan opvallende tentoonstellingen die we tegoed hebben. En het nieuwe nummer van Tegel is, als ik dit schrijf, in de handen van de vormgeefster.

Zelf heb ik ook een korte ontmoeting met indringer Covid-19 gehad. Onze zoon (45) bleek besmet. We hadden elkaar met de Kerst gezien, dus mijn vrouw en ik moesten in quarantaine. Na 5 dagen werden we gelukkig negatief getest. Ook zoonlief en zijn gezin kwamen er goed van af. Waar de hele coronaperiode, die nu al bijna een jaar duurt, bij velen stemt tot overpeinzingen over het leven dat we (zouden willen) leiden, overviel mij dat met name in die week van strenge opsluiting. We realiseerden ons meer dan ooit de luxe van een tuin bij ons huis, wat te kunnen snoeien en extra veel bollen voor het voorjaar te planten. We lazen boeken die echt al jaren geleden opengeslagen hadden moeten worden. Telefoongesprekken met familie en vrienden gingen dieper dan tevoren, omdat er tijd voor was.

En wat mijzelf betreft: ik besloot ook weer eens mijn tegelcollectie door te lopen. Ik werd af en toe weer verliefd op een vergeten kwadraattegel die ik ooit met pijn en moeite had weten te verwerven. Ik sloeg documentatie op en ontdekte nieuwe verbanden in mijn verzameling. Het ordenen en rubriceren van al die stenen boodschappers uit 400 jaar tegelproductie gaf behalve nieuw plezier, ook rust en regelmaat in mijn hoofd. Ja dus, tegels kunnen troosten.

Namens het bestuur van de vriendenstichting groet ik U allen, en wens U zo veel mogelijk gezondheid toe, en ook wat tegelplezier..

Lejo Schenk, voorzitter

In memoriam Pieter Jan Tichelaar

Met droefheid ontvingen wij, inmiddels alweer een half jaar geleden, het bericht dat op 25 augustus Pieter Jan Tichelaar is overleden. Pieter was de elfde generatie in het geslacht van de beroemde Makkumer aardewerkmakers. Hij werd in 1928 geboren en overleed aan de gevolgen van vasculaire dementie, een ziekte die hij al lang vreesde, omdat zijn drie zussen

er ook aan overleden.

Eenmaal geboren in Tichelaarshuize aan de Turfmarkt in Makkum, was Pieter voorbestemd om de leiding van het bedrijf over te nemen van zijn vader. Zo gebeurde het ook, al was hij ooit liever huisarts geworden, vertelde hij in 2014 in het uitvoerige interview dat ik voor Tegel 42 met hem had.

Na zijn HBS-opleiding studeerde hij chemische technologie in Delft. De studie werd onderbroken door twee thuis kuren vanwege tuberculose. Daarna duurde het ook nog even voor hij klaar was, want het studentenleven nam hem uitbundig in beslag. Maar in 1958 landde de levensgenieter dan toch in de fabriek, eerst als bedrijfsleider, en vanaf 1964 als opvolger van zijn vader. In 1985 zette hij er een punt achter. Zijn zoon Jan volgde hem op.

Pieter voerde veranderingen in het bedrijf door, en zocht naar nieuwe producten en markten. Tegelijk werd hij een sterke ambassadeur voor het behoud van de tradities en de kennis van het Friese aardewerk. Van ondernemer ontwikkelde hij zich ook tot onderzoeker en publicist. In 2004 promoveerde hij in Nijmegen op zijn dissertatie over het Friese aardewerk. Hij schreef mee aan de vermaarde serie monografieën over de Friese productiecentra, waaronder uiteraard zijn eigen Tichelaarbedrijven. Ook bestuurlijk was Pieter in zijn leven op veel fronten actief. Hij zat nog korte tijd in de Provinciale Staten van Friesland, was voorzitter van de Algemene Ver-

gadering van Aardewerkfabrikanten en bestuurslid van de stichting Van Achterbergh-Domhof. In het laatst van zijn leven verzette hij zich nog energiek tegen de komst van windmolens aan de Friese kust voor Makkum. Ook wist hij nog veel energie op te brengen voor een nieuwe, vergelijkende (archeologische) studie van het Noord en Zuid-Nederlandse aardewerk. Tot een publicatie kwam het niet meer. Op velerlei manieren heeft Pieter Jan Tichelaar ook bijgedragen aan het werk van het Nederlands Tegelmuseum en onze Stichting Vrienden. Enkele jaren geleden, toen de levenskring beperkter werd, voelde hij zich gedwongen zijn lidmaatschap op te zeggen. Hij liet dat vergezelen van een royale donatie. De Nederlandse tegel- en keramiekwereld heeft in Pieter Jan Tichelaar een monumentale voorvechter verloren. Wij herdenken hem respectvol, dankbaar en in vriendschap.

Lejo Schenk

Jaardag

Jaardag 2021

Helaas kon de Jaardag in Franeker vorig jaar niet door gaan. Ervan uitgaande dat Covid-19 eind september wel onder controle zal zijn en de meesten van ons dan gevaccineerd zijn en geen risico meer lopen, nemen we aan dat de Jaardag dit jaar op 25 september wel door zal gaan!

In tegenstelling tot wat u zou verwachten, wordt deze niet in Harlingen gehouden, maar in Otterlo. We schuiven de Jaardag in Franeker dus nóg een jaar op. Het is namelijk niet zeker of een van de hoofdsprekers in Friesland dit jaar beschikbaar kan zijn op de geplande datum. Bovendien is het gebruikelijk dat we eens in de twee jaar in Otterlo de Jaardag houden. Verder verwachten we dat dan de langverwachte expositie over geometrische tegeldecors genaamd "Raakvlakken tussen Oost en West – Geometrische tegeldecors uit de Nederlanden", te bezichtigen is in Otterlo. Aan deze expositie is heel wat voorbereiding door een aantal Vrienden vooraf gegaan en het zou leuk zijn als de expositie in groten getale bezocht gaat worden.

Het bestuur

Jaardag 2021 25 september in Otterlo

Vriendennieuws 2022?

Na meer dan 15 jaar als eindredacteur verantwoordelijk te zijn geweest voor het uitbrengen van Vriendennieuws, heb ik besloten dat dit het laatste jaar is dat ik dit wil doen. Na het tweede Vriendennieuws dit jaar zal iemand het stokje van mij over moeten nemen. Die persoon blijkt niet eenvoudig te vinden te zijn. Op een eerdere oproep heeft niemand gereageerd en toegezegde hulp ging uiteindelijk niet door. Ik denk dan ook dat deze oproep het laatste redmiddel is om te zorgen dat Vriendennieuws ook volgend jaar nog verschijnt.

Een Stichting of Vereniging wordt altijd draaiende gehouden door een beperkt aantal mensen. De rest van de begunstigers of leden geniet van hetgeen hen geboden wordt. Dat is nu eenmaal zo. Maar op een gegeven moment moeten er ook begunstigers of leden zijn die het stokje willen overnemen. Dat garandeert het voortbestaan van een Stichting of Vereniging. Ik denk dat vele Vrienden het Vriendennieuws en Tegel met plezier lezen en ook graag deelnemen aan door ons georganiseerde activiteiten, maar ook dat veel mensen zich niet realiseren dat de mensen in het bestuur ook allemaal steeds een jaartje ouder worden. Ikzelf wil best nog wat jaartjes in het bestuur blijven, maar de eindredactie van Vriendennieuws wil ik graag overdragen. Degene die dit van mij over wil nemen is ook van harte welkom als bestuurslid, want uitbreiding van het bestuur staat al sinds enige jaren op de agenda. Als extra motivatie kan ik verklappen dat de bestuursvergaderingen naast efficiënt ook heel gezellig zijn!

Dus wie heeft er zin om ons bestuur te versterken en als een van zijn taken de eindredactie van Vriendennieuws op zich te nemen? Wij kijken de reacties met belangstelling tegemoet!

Email: info@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Tel: 0611051893

Marianne Florschütz

Secretaris

Museum

Nieuws uit het Museum

Het jaar 2020 stond natuurlijk in het teken van Covid-19. Bij elkaar waren we drie en een halve maand gesloten. We hadden daardoor geen inkomsten (entreegelden/winkelomzet), maar de uitgaven bleven gewoon doorgaan. Dankzij de steun van de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente heeft het gedwongen sluiten van het Museum geen financiële consequenties gehad. We hoefden onze reserves niet aan te spreken.

Hoe dat in 2021 gaat, valt nog te bezien. Bij het schrijven van mijn bijdrage waren we in elk geval nog t/m 19 januari gesloten en het zag er naar uit dat de lockdown verlengd zou worden. Hopelijk zijn er later dit jaar mogelijkheden om weer op ruimere schaal

open te gaan. Aan onze plannen zal het, mede dankzij de inzet van de Expositiecommissie, in elk geval niet liggen. Nieuwe exposities zijn gepland omtrent Vogels in het voorjaar en Geometrische tegels in het najaar. In het najaar is tevens een veelbelovende expositie gepland met Marjolein Bastin, die in de gemeente Ede woont. Zij zal zelfs speciaal voor deze expositie aquarellen gaan maken. Meer informatie over onze expositieplannen treft u aan in de bijdrage van onze conservator Johan Kamermans.

Verder verwijst ik graag naar onze site waar u kunt zien hoe actief we zijn met moderne media zoals met onze museumvlogs. En er is een nieuw filmpje te zien van Museum TV. Hierdoor kan men een goede indruk krijgen van ons Museum. Het Museum mag dan gesloten zijn, dat betekent gelukkig nog niet dat je het niet kunt bekijken!

Speciaal wil ik u er nog op attenderen dat we op zoek zijn naar nieuwe bestuursleden.

Ik spreek ten slotte de wens uit dat we elkaar dit jaar weer in betere omstandigheden kunnen ontmoeten!

Eric Mackay, directeur

Exposities in het Nederlands Tegelmuseum

Expositiedata, algemene opmerking

Onder de huidige omstandigheden en beperkingen is het lastig om ambitieuze plannen te maken. De opzet en data van exposities kunnen daarom wijzigen. Kijk voorafgaand aan uw bezoek altijd even op de website of informeer bij het museum.

Oogappels - Onverwachte verhalen van de Nederlandse tegelcultuur

Verlengd t/m 11 april 2021

Deze expositie zou aanvankelijk in het voorjaar van 2020 starten, maar is – om bekende redenen – tot na de zomermaanden uitgesteld en uiteindelijk kort voor het Monumentenweekend van 2020 geopend – zonder grote opening. Zeven verzamelaars en kenners belichten een aantal verrassende thema's. In filmpjes vertellen de verzamelaars, onderzoekers en een jonge kunstenaar over hun tentoongestelde tegelcollectie of specialisme.

De thema's lopen uiteen van de klassieke tegels met Bijbelse voorstellingen en landschappen, via stijlperiodes als art nouveau en art deco, naar de naoorlogse

vernieuwingen en experimenten, tot de op de dag van vandaag met het dierenalfabet voor de Hartenberg en driedimensionale tegels ontworpen door Hanne Biesemans.

Vogels en Tegels – Haal een vogel in huis

24 april tot eind september 2021

In de museumwinkel blijken producten met afbeeldingen van tegels met vogels zeer goed te verkopen. Bloemen doen het nog iets beter. Daardoor was het een voor de hand liggend idee om een expositie te plannen met vogels en tegels.

Vogels nemen al eeuwen een speciale plaats in bij ons mensen. De mens heeft altijd een grote fascinatie gehad voor de vogel, omdat deze zich zonder schijnbare moeite in de lucht kan verheffen. Het heeft immers tot 15 oktober 1783 geduurd voordat de mens zich veilig in de lucht kon bewegen met een ballon. Daarna heeft het nog ruim een eeuw gekost voordat we ook in een gewenste richting konden vliegen dankzij de propeller.

Verder kunnen vogels vaak jaloersmakend mooi zingen. Dit heeft weer geleid tot het opsluiten van zangvogels in kooien en volièrès om in en bij het huis van het gekwinkeleer en het gefluit te kunnen genieten. Hun verenkleed heeft vaak een bonte kleurenpracht wat de aantrekkingskracht nog extra verhoogt.

Weer andere vogels bleken erg smakelijk of legden veel eieren wat leidde tot het fokken en op grotere schaal houden van allerlei gevogelte.

In diverse culturen hebben vogels een belangrijke symbolische betekenis gekregen, bijvoorbeeld de ibis bij de oude Egyptenaren, de uil bij de Atheners en de duif bij de christenen. In de westerse cultuur is de adelaar een symbool van macht.

Kortom, de vogel is belangrijk voor ons. Omdat zaken die we belangrijk vinden vaak worden afgebeeld, vinden we de vogel dan ook terug op wanden, schilderijen, vazen, servies en tegels. Vanaf de 17^e eeuw verschijnen er ook boeken met louter vogelplaten voor de liefhebber en verzamelaar.

Tegenwoordig trekken sommigen erop uit om vogels met de eigen

camera vast te leggen.

In de expositie in het Nederlands Tegelmuseum zal deze fascinatie van de mens voor vogels worden getoond aan de hand van mooie en bijzondere tegels, schilderijen en verschillende voorwerpen. In plaats van een echte vogel in huis te nemen, kon je er ook plezier van hebben met afbeeldingen in de vorm van tegels, prenten en schilderijen of met een vogel van hout, metaal of keramiek.

Na mijn oproep in het Vriendennieuws heb ik van diverse Vrienden bruiklenen van vogeltegels toege-

zegd gekregen. Keuzes maken is altijd lastig, zeker bij een groot aanbod. Zoals het er nu naar uit ziet, zal de keus bestaan uit herkenbare vogels. Op tegels staan nogal eens vogels afgebeeld die nauwelijks zijn te herleiden tot een bepaalde soort. Een van de problemen is dat door het beperkte kleurenpalet van het majolica glazuur natuurgetrouwe nabootsing lastig was. In dat geval geeft de vorm meer duidelijkheid.

Eenden, zwanen, kippen, hanen, pauwen, papegaaien, reigers en oievaarders zijn bijvoorbeeld goed herkenbaar. Verder zijn er tableaux van vogels in kooien, ook een mooie verbeelding van het in huis halen van een vogel. In de 17^e, 18^e en 19^e eeuw was de tegel zeker een goed middel om een mooie vogel in huis te halen.

Met de verbetering van de druktechnieken werden boeken goedkoper en werden vogelboeken populair. Diverse fabrikanten kwamen met spaarsystemen van vogelplaatjes waarmee je hun album kon vullen. Verkade is de bekendste, maar Tik-tak, Kanis en Gunnink en Rizla deden hier ook aan mee. Voorbeelden van deze albums zijn ook in de expositie te zien. Met deze albums en vogelboeken nam de kennis over vogels flink toe en ook het aantal mensen dat de hobby van het vogels kijken uitoefent. Voor de geïnteresseerden in vogels zijn er tegenwoordig vogelgidsen te koop, waarvoor nog vaak handgeschilderde illustraties worden gebruikt, omdat de kenmerken van vogels daarop beter zichtbaar kunnen worden gemaakt dan op foto's. Elwin van der Kolk is zo'n vogelschilder en van hem zal op de expositie ook werk worden getoond.

Deze expositie geeft ons een overzicht van hoe vogels de afgelopen 400 jaar zijn afgebeeld aan de hand van tegels, prenten, tekeningen en schilderijen. We hopen ook nog wat 3D voorwerpen van musea in bruikleen te krijgen in de vorm van vogelkooien en plastieken. Tenslotte zijn er op beeldschermen levende vogels te zien. Als iemand nog een leuk vogelfilmpje heeft, houd ik mij aanbevolen.

Frans Klein

Raakvlakken tussen Oost en West - Geometrische tegeldecors uit de Nederlanden

vanaf september 2021

In de afgelopen jaren is een werkgroep bezig met een ambitieus project over de geometrische patroontegels. Geometrische decors op vroege tegels uit de Nederlanden zijn een onderwerp dat veel interesse heeft bij verzamelaars. Hoe komen meetkundige figuren zoals driehoeken, vierkanten, zeshoeken, achthoeken, kruizen, sterren en zelfs cirkels met een islamitische achtergrond op tegels terecht? Dat moet niet alleen uitmonden in een expositie, maar ook in een mooie publicatie.

Naast onze museumvrienden Frans Caignie, Wim van de Loo, Ger de Ree, Lejo Schenk en ondergetekende zijn ook enkele andere onderzoekers erbij betrokken. De Spaanse tegelexpert prof. Alfonso Pleguezuelo (universiteit van Sevilla) heeft voor ons een degelijk artikel geschreven over de Spaanse etappe in de vijftiende en zestiende eeuw en de wiskundige Goossen Karssenbergh heeft, samen met Frans Caignie, de patronen op zestiende-eeuwse Vlaams-Nederlandse tegels geanalyseerd.

Het boek is inhoudelijk en qua opmaak klaar, er wordt nu aan de financiering ervan gewerkt zodat wij in september hopelijk een fraaie expositie met publicatie kunnen presenteren.

Johan Kamermans

Marjolein Bastin: 'Een Ode aan het Edese landschap: de Veluwe als achtertuin'

Najaar 2021

Aan het jaar 2021 is door NBTC Holland Marketing het thema 'Ode aan het Landschap' toegekend. Eerdere jaarthema's waren onder andere Van Gogh (2015), Van Mondriaan tot Dutch Design (2017) en Rembrandt & de Gouden Eeuw (2019). Het thema 'Ode aan het landschap' is gekozen om de veelzijdigheid en schoonheid van het Nederlandse landschap voor het voetlicht te brengen en omdat het landschap al eeuwen een inspiratiebron is voor kunstenaars. Het is een initiatief van Historisch Museum Ede, in samenwerking met andere partners in de gemeente.

De hoofdtentoonstelling zal plaatsvinden in ons museum, rondom het werk van de in de gemeente Ede woonachtige Marjolein Bastin. Zij zal een dertigtal nieuwe aquarellen van het Veluwe landschap maken, verdeeld over de vier seizoenen (die kunnen we nu dus nog niet laten zien).

Wij combineren de presentatie met tegels en tableaux van landschappen.

Taxatiemiddag,

Het is inmiddels een traditie dat Ger de Ree tweemaal per jaar een taxatiemiddag doet in ons museum, meestal op een zaterdag half maart en begin oktober. Afgelopen maart kon de taxatie niet doorgaan omdat alle musea de deuren moesten sluiten voor bezoekers. In oktober konden we het met de nodige aanpassingen wel realiseren. Het is momenteel natuurlijk geen doen om met veertig of vijftig mensen in onze Feenstrazaal te gaan zitten, dus we werkten met strakke tijdblokken waarvoor je gereserveerd moest hebben. Vier bezoekers of families mochten per keer aan een tafel in de zaal plaatsnemen en hun tegels en andere keramiek voor zich uitstallen, op grote afstand van elkaar. Ger hield voor iedere groep een korte inleiding en beoordeelde de meegebrachte voorwerpen. We hadden nu wel een hele dag nodig, maar het was een geslaagde bijeenkomst. We hopen dat we op zaterdag

20 maart met dezelfde formule kunnen werken. En hoe het in het najaar gaat, op 2 oktober, dat zien we dan wel weer.

<https://www.nederlandstegelmuseum.nl/plan-je-bezoek/agenda/205-taxatie092019-3>

Aanwinsten

Een grote verrassing tijdens de taxatiedag in oktober was een tableau van de keramist Eddy Varekamp met het Bijbelse verhaal van David en Bathseba (1996). Ger de Ree wist van het bestaan ervan en had het vermeld in zijn Kennisbank van Nederlandse keramisten, maar nooit in het echt of op foto gezien (<http://www.capriolus.nl/nl/content/varekamp-eddy>). De eigenaars hadden het ooit gezien op een expositie van Galerie Terra in de Oude Kerk van Delft, waar de koster enkele licht erotische scènes had afgeplakt. Zij

(foto: detail van tableau)

waren het met deze 'preutse' actie niet eens en haalden de stickers weg. Na nog een rondje door de expositie gelopen te hebben, bleken er weer nieuwe stickers geplaatst te zijn. Enkele jaren later hebben zij het tableau van de kunstenaar verworven. Zij zochten nu een museum om het te schenken, als passende bestemming. Daarover konden we het gelukkig snel eens worden en het tableau is binnenkort bij ons te bewonderen.

Er zijn meer bijzondere tableaux en tegelplaten verworven, onder meer twee platen van de Haagsche plaatelbakkerij Rozenburg (uit de Stanya-collectie) die samen de linker- en de rechterhelft van het banket van de officieren van de Sint-Jorisdooelen uit Haarlem

tonen, naar een schilderij van Frans Hals uit 1627. Een andere schenking betreft een tegelplaat die Daniël Harkink rond 1910 (toen hij voor de "Zuid-Holland" in Gouda werkte) schilderde van een orgel spelende monnik, naar het voorbeeld van een schilderij van Johannes Bosboom (1817-1891).

MuseumTV

Het museum doet, met subsidie van de Provincie Gelderland, mee met MuseumTV. Op woensdag 2 december was de opnamedag voor een korte documentaire (circa 6 minuten), door studio Jaar & Dag media (Machiel Spruijt en Marlinde Venema). De documentaire is kort voor kerst gepubliceerd op de website van MuseumTV (ook te zien als app op digitale televisie van KPN), op onze eigen site en via onze facebookpagina. Speciaal voor die laatste zijn ook een paar korte 'SMBs' (Social Media Bites) gemaakt van een halve minuut. Daarin worden enkele andere objecten gepresenteerd die niet in de grotere film pasten.

<https://museumtv.nl/tentoonstelling/de-collectie-van-het-nederlands-tegelmuseum/>

Documentatie in situ

In de afgelopen maanden zijn weer tweehonderd nieuwe tegeltoepassingen toegevoegd aan de inventarisatie van Tegels op locatie. In totaal zijn er bijna 7.500 betegelingen op de website te vinden.

Verrassend vond ik een negental terracotta tegelplaten die in enkele woningblokken uit het begin van de jaren vijftig in Baarn geplaatst zijn. Behalve het opschrift Burgerzin 1952 tonen de platen in reliëf een beeld van enkele huizenblok-

ken in een lommerrijke buurt, met nog een kerktoren op de achtergrond. Het herinnert aan de zogenaamde 'burgerzinleningen' die gemeenten vanaf eind 1951 mochten uitschrijven ten behoeve van de woningbouw. Burgers werden met speciale voorwaarden gestimuleerd om geld te lenen aan hun gemeenten om de nijpende woningnood te bestrijden.

Tevens zijn in de afgelopen maanden enkele projecten gedocumenteerd van de kunstenares José den Hartog (<https://www.josedenhartog.nl/>), die in de jaren 1985-1990 studeerde aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. Inmiddels heeft zij een groot oeuvre opgebouwd van tegels en keramiek, veelal in Delfts blauw, voor interieurs maar ook grote toepassingen in de gevels van onder meer scholen. Bijvoorbeeld een tableau van 9 m² bij de entree van woonzorgcentrum de Ommedijk, aan de Muzenlaan in Leiderdorp.

<https://vriendennederlandstegelmuseum.nl/onderzoek/tegels-op-locatie>

Johan Kamermans

Vriendenvitrine

Tegels uit de collectie van Niek en Carla Stallinga

26 oktober 2020 tot 24 april 2021

In 1970 zijn mijn vrouw Carla en ik in aanraking gekomen met antieke tegels. Bij ons begon het met het verzamelen van estriken voor de vloer van onze woning en zo kwamen wij op een goed moment bij de voddenkoopman en schilder, Jopie Huisman, terecht. Hij handelde onder andere in estriken en daar kochten wij de laatste estriken om onze vloer compleet te maken. Deze plavuizen werden met onze lelijke eend naar huis vervoerd, wat niet ten goede aan de auto kwam.

Jopie stelde voor om eens wat tegeltjes mee te nemen en we kochten een partijtje, waaronder een schepentegel. Deze tegel verkochten wij voor het tienvoudige van de aankoop aan een antiquair in Poederrijen, die voor een reder in Rotterdam schepentegels verzamel-

de. De antiquair vroeg ons voor hem naar schepentegels op zoek te gaan. Een goed plan vonden we en daarom reden wij door het hele land van Zeeland tot Friesland enz. Op een gegeven moment vonden wij in Sneek bij een verzamelaar een bijzondere gekleurde schepentegel van de Middelburgse tegelbakker Guido Andries, die een behoorlijke geldbedrag moest opbrengen. Ook deze tegel ging naar de reder in Rotterdam en van de opbrengst kochten wij een kampeeruitrusting en gingen we op vakantie naar Griekenland met onze lelijke eend. In de loop der jaren zijn er zeer veel schepentegels naar deze verzamelaar gegaan zoals de serie scheepsbouw, driemasters met gekleurde vlaggen, vrachtscheepjes, galleien, haringbuizen enz.

Na een rustige periode van dertig jaar ben ik zelf een gevarieerde verzameling gaan aanleggen, waarvan de schepentegels de basis van de collectie vormen.

Dit is een korte samenvatting van het ontstaan van onze verzameling antieke tegels. Hierbij hebben we heel wat handelaren en verzamelaars leren kennen en hun collecties mogen bewonderen. We hebben hier veel plezier aan beleefd en waarderen het om een deel van onze collectie in de vriendenvitrines ten toon te mogen stellen.

In de vriendenvitrine zijn prachtige Friese blauwe tegels uit het einde van de zeventiende eeuw van de plateel- en tegelbakker Pyter Grauda uit de Raamstraat te Harlingen te zien. Voor de sponsen zijn tekeningen van Gesina Terborch uit Zwolle gebruikt. Ook zijn er nog andere tegels met schepen, krijgslieden, mythologie, zehonden en Bijbelse taferelen te bekijken.

Niek Stallinga

Tegels Nanning de Vries en Gouda

24 april t/m eind oktober 2021

Ruim 20 jaar geleden ben ik begonnen met het verzamelen van tegels. In eerste instantie waren dat wapentegels van Westraven en Porceleyn Fles en later ook andere wapentegels. Gaandeweg zijn er verschillende deelverzamelingen bijgekomen, allemaal met betrekking tot tegels uit de 20^e eeuw. Naast het verzamelen van tegels heb ik mij vanaf het begin ook bezig gehouden met het inventariseren van tegels aan de hand van mijn eigen verzameling of van collecties van andere verzamelaars of musea of tegels die ik op internet had gezien. Soms kwam eerst de inventarisatie en volgde pas later een eigen verzameling.

In de Vriendenvitrine laat ik van twee deelverzamelingen tegels zien:

1. *Nanning de Vries*

De Amsterdamse kunstenaar Nanne Nanning de Vries heeft tussen ca. 1930 en 1955 diverse tegels en tegeltableaus gemaakt. Belangrijke onderwerpen van hem waren afbeeldingen van de Madonna, van vogels en van wapens. Vaak waren zijn tegels ingelijst, soms in een houten lijst, soms in een metalen lijst, wat een soort van glas-in-lood effect geeft.

2. *Tegels uit Gouda*

Gouda was heel lang een stad met veel aardewerk-fabrieken, waar ook veel tegels werden gemaakt. Zeker vóór de Tweede Wereldoorlog zijn daar heel mooie tegels gemaakt bij met name Zenith, Goedewaagen, Ivora en Iris. Vooral tegels met topografische afbeeldingen spreken tot de verbeelding. Ik hoop dat u van een selectie uit deze verzamelingen kunt genieten. *Bert Schrage, e.h.schrage@hetnet.nl*

Wie exposeert er in de volgende Vriendenvitrine?

Nieuwe aanmeldingen voor de vriendenvitrine zijn zeer welkom! Hebt u een leuk idee voor een kleine expositie uit uw tegelcollectie? Neem dan contact met ons op via email, info@vriendennederlandstegelmuseum.nl, of telefonisch, 06 16564240 (Leo) en 06 51753909 (Frans).

Frans Klein en Leo van Druten

Tegelexcursies en -reizen in binnen- en buitenland

Tegelstudiereis Valencia

Vanwege de ontwikkelingen rondom Covid-19 hebben wij besloten om de in mei geplande reis naar Valencia uit te stellen tot september of oktober dit jaar. Dan kunnen we hopelijk weer zonder beperkin-

gen reizen. De kans dat het in mei al zover zal zijn lijkt klein en daarom nemen we het zekere voor het onzekere.

Zodra de nieuwe vertrekkdatum bekend is, worden de deelnemers geïnformeerd.

Mark van Veen

KE 3 – Korte excursie in de stad Utrecht

De uitgestelde tegelexcursie in de stad Utrecht van voorjaar 2020 kan door de nog steeds onzekere Covid-19 situatie ook dit voorjaar nog niet plaatsvinden. Wij hopen en verwachten dat deze excursie komend najaar door kan gaan. In Vriendennieuws 2021-2 zullen wij hierover berichten.

Ger J.M. de Ree

Mijn favoriete internettegels

Dit jaar komt mijn keuze voor deze rubriek uit het tijdelijk gesloten Museum Arnhem. Via de website van het museum kan je toch genieten van fraaie objecten uit de museum collectie.

Op het tableau zien wij boven op een heuvel een prieel, geflankeerd door twee bomen. Op de voorgrond een galante scène met links een dame omgeven door vijf schapen en rechts een geknielde heer die een aanzoek doet? Het tableau heeft een fraaie meegeschilderde omlijsting. Dit tableau lijkt niet Nederlands, hoewel er wel spijkergaatjes zichtbaar zijn. Zou het een Noord-Frans product kunnen zijn, Rouen, Desvres of Lille? Wie heeft een idee? Reacties worden in het e.v. Vriendennieuws gepubliceerd. Tegeltabelau, 5 x 4 tegels, hoogte 80 cm, breedte 67 cm, diepte met lijst 5,2 cm. Te zien op: <https://www.collectiegelderland.nl/mmkarnhem/object/7a92a92e-945b-e405-8d38-42faf5edb705>
Ger J.M. de Ree

Iedereen kan voor deze rubriek een bijdrage insturen! Reacties graag naar info@vriendennederlandstegelmuseum.nl Stuur een afbeelding van de tegel of het tableau en vermeld waar die te vinden is en waarom het uw favoriete tegel of tableau is.

Oproep

Graag zou ik in contact komen met die Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum die in het bezit zijn van antieke oudhollandse tegels met daarop de afbeelding van een (musicerende) cellist of gambist (voor een voorbeeld zie bijgaande afbeelding). Ik zou het zeer op prijs stellen als ik van (een) dergelijke tegel(s) een mooie foto zou mogen ontvangen. Uiteraard wordt er met uw foto's en gegevens discreet omgesprongen en zal ik deze nooit publiek maken zonder uw toestemming.

Kort wat over mijzelf: mijn naam is Elske Tinbergen. Ik ben professioneel cellist, en daarnaast ben ik in 2018 aan de Universiteit Leiden gepromoveerd op een proefschrift met de titel: *The 'cello' in the Low Countries. The instrument and its practical use in the 17th and 18th centuries.* Een belangrijk onderzoeksgebied hierbij waren afbeeldingen van allerlei kunstuitingen. Tegels zijn zo specifiek Nederlands, deze hadden mijn speciale aandacht. Ook al is het officiële onderzoek voorbij, ik ben nog altijd op zoek naar afbeeldingen van dergelijke tegels (ik vond er tot nu toe slechts enkele), in de hoop ook hierop bepaalde speeltechnische gebruiken afgebeeld te zien.

U zou mij geweldig helpen! Wilt u eerst meer over mij te weten komen: www.elsketinbergen.nl. Contact kan via het contactformulier op de website van de Vrienden,

info@vriendennederlandstegelmuseum.nl

of via elske.tinbergen@hccnet.nl.

Bij voorbaat heel hartelijk dank!

Elske Tinbergen

Tegelnieuwtjes

Art Nouveau in Amsterdam

Uit de hoofdstad valt voor de liefhebber van Art Nouveau veel te melden.

Ten eerste is er een fraai boek verschenen waarin de Art Nouveau, vooral zichtbaar op straat, uitgebreid aan bod komt. Titel is **Art Nouveau in Amsterdam 1895 – 1910** (zie ECTC verderop in dit Vriendennieuws).

Ten tweede kan ik melden dat er in de Van Eeghenstraat, bij het Vondelpark, op no. 177, vier nieuwe tegeltableaus na een renovatie tevoorschijn zijn gekomen. Deze straat is al bekend om de verschillende

tableaus ter hoogte van de Jacob Obrechtstraat. Nu kunnen we een pand, schuin tegenover het voormalige Lutherse Diakonessenziekenhuis, toevoegen aan de lijst. De tableaus bevinden zich onder de ramen van de bel-etage en de bovenste etage. Boven tableaus met duiven en zwanen en onder met florale motieven. Helaas is geen signatuur te ontdekken. Ze zouden van De Distel of Holland-Utrecht kunnen zijn. Bij het identieke buurpand zitten misschien nog de tegels met de signatuur achter de witte verf.

Ten derde heeft de gemeente van Amsterdam een subsidie toegezegd om het tegeltableau in de Jugendstil-winkelpui in de Leidsestraat 86-88 te restaureren. Dit tableau uit 1903 toont Christiaan Huygens te midden van diverse klokken, verwijzend naar de horloge- en klokkenmaker Pieter Laméris, die hier

was gevestigd. Nu is het nog achter een plaat verborgen, maar de verwachting is dat men in 2021 met de restauratie kan beginnen. Na een waarschuwing vanuit het Tegelmuseum heeft Bond Heemschut de gemeente weten te overtuigen van het belang van dit tableau. (zie tegels op locatie, postcode 1017, no 36).

Tot slot kan ik de liefhebbers van Art Nouveau de nieuwe leerzame tentoonstelling "**Godinnen van de Art Nouveau**" in het Allard Pierson Museum van harte aanbevelen. Deze expositie is opgezet met twee Duitse Musea, het Braunschweigisches Landesmuseum en het Badisches Landesmuseum in Schloss Karlsruhe. Deze breed opgezette tentoonstelling toont naast vele siervoorwerpen ook keramiek, affiches, boekbanden en sierraden uit diverse collecties. Naast objecten zijn er ook films te zien uit die tijd. Hierbij is ook een boek verschenen (zie ECTC verderop in dit Vriendennieuws).

Frans Klein

Zeg het met tegels

Regelmatig ben ik verrast door het creatief gebruik van de traditionele vormen van de ons zo welbekende tegels door illustratoren. Als men commentaar wil geven op Nederlandse toestanden, dan volstaan al snel een voorstelling in Delfts blauw, in een open landschap met water en molens en mensen in streekdracht om een herkenbaar beeld van ons land op te roepen. Dat was in 2011 al zo bij de expositie in ons museum met illustraties van Ien van Laanen, oorspronkelijk bij een serie artikelen in De Volkskrant onder de titel *Encyclopedie der Nederlanden*.

In het NRC-Handelsblad van 24 december zag ik een groot opiniestuk over de omgang met corona in Nederland, geïllustreerd door de tekenaar Hajo (Hajo de Reijger, <https://live-cartooning.nl/hajo/>).

De voorpagina toonde een tekening van een tegel met als centrale voorstelling het kussend paartje. Inmiddels een bekend beeld dat door allerlei souvenirproducenten wordt uitgevoerd als beeldje van keramiek

(bijvoorbeeld als peper-en-zoutstel) in blauw-wit of in kleuren, of als tegel, of als tegelpatroon op textiel en cadeaupapier, of als decoratie van de shopper. En vast nog veel meer, je kunt het bijna zo gek niet bedenken of je komt het kussend paartje tegen.

Sinds wanneer dit beeld gebruikt wordt, en wie het eerst was, lijkt niemand meer te weten, al kan ik me niet herinneren dat ik het twintig jaar geleden al veel zag. Toch werd er in 2007 al in een project van Mediamatic een ‘Arabische variant’ van gemaakt voor El HEMA, een vormgevingsexperiment om het Nederlandse concept HEMA te vertalen (<https://www.mediamatic.net/nl/page/4221/el-hema> en <https://www.mediamatic.net/en/page/1728/delfts-blauw>). Ook is de beeldengroep uitgevoerd op een reusachtig formaat, tien meter hoog en bijna zeven ton zwaar, bij de Hempont langs het Noordzeekanaal, waar dit sinds 2017 natuurlijk met recht een *landmark* of aandachtstrekker genoemd kan worden. Je kunt er bijna niet omheen.

In sommige varianten houdt het jongetje een bos bloemen op de rug, meestal niet. Hofmakerij schijnt nu eenmaal niet de meest in het oog lopende eigenschap van onze volksaard te zijn. In de tekening van Hajo heeft de jongen gewoon zijn mondkapje op de grond gegooid, en dat is veel meer een herkenbaar element in ons hedendaags straatbeeld. Het hoekmotief dat bij een tegel hoort, blijkt te zijn opgebouwd uit een gestileerde versie van het coronavirus, met zijn karakteristieke spikes, en vormt zo een actuele variant op de bloemen, bladeren of rozetten die we meestal aantreffen. Bij het artikel zelf staan afbeeldingen van

tegels in scherven, dat is altijd zo wanneer de wereld niet aan ons ideaalbeeld beantwoordt.

Zo fascineert het me al langere tijd hoe de tegel en tegelmotieven door tekenaars worden gebruikt om commentaar op onze tijd te geven. De elementen van een tegeldecor worden gebruikt omdat ze voor iedereen herkenbaar en te begrijpen zijn, en daaruit blijkt dan maar hoezeer de tegels deel uitmaken van de canon van onze cultuur.

Johan Kamermans

Uit het zicht

Het is een vrij treurig stemmende ontwikkeling dat veel museale tegelcollecties de laatste jaren uit het zicht zijn geraakt. Huis Lambert van Meerten, de Lakenhal, het Kunst-(voorheen Gemeente-)museum, Boijmans van Beuningen, overal zijn de tegels naar het depot verhuisd, alsof een stem zegt ‘Weg met die tegels, naar waar ze thuis horen: de kelder’. Sinds kort kan daar een andere belangrijke collectie aan toegevoegd worden, die van het v.m. Stedelijk Museum Vlissingen (thans MuZeeum). Als beginnend tegelverzamelaar was deze museumcollectie de eerste waarmee ik in aanraking kwam en het wakkerde mijn liefde en verzamelwoede behoorlijk aan. Nu waren de tijd en plaats toen ik met verzamelen begon (Vlissingen 1963) bijzonder gunstig. Juist toen begon een grote sanering (lees sloop) van een aanzienlijk deel van de oude binnenstad. Voor die tijd waren er in de stad, die het door divers oorlogsgeweld behoorlijk voor zijn kiezen heeft gehad, al veel fraaie tegels gevonden (hetzelfde geldt voor Rotterdam). Deze vonden hun weg naar de Oudheidkamer, later het Stedelijk Museum, waar ze de basis vormden van de huidige collectie. De Vereniging Vrienden van het Stedelijk Museum Vlissingen bracht in 1986 een boekje uit over de tegelcollectie, geschreven door W.P. Jacobs, zelf een gepassioneerd tegelverzamelaar. Het museum bezat de grootste museale tegelcollectie van Zeeland, wat toch wel iets zegt.

Na de verhuizing en naamsverandering van het museum, van Stedelijk Museum naar MuZeeum, werd

meer de nadruk gelegd op het maritieme verleden en raakte de tegelverzameling, op enkele exemplaren na, op de achtergrond, lees de zolder. Een paar maanden geleden werd mijn hulp ingeroepen bij het inventariseren van de tegelcollectie alvorens die in depot zou ‘verdwijnen’. Het spijt

me deze negatieve omschrijving te moeten gebruiken, maar ik weet zo vlug niets beters.

De vraag dringt zich op, wat te doen met deze verborgen verzamelingen? Bij museum Boijmans van Beuningen wordt momenteel een groot collectiegebouw neergezet, opdat zoveel mogelijk stukken uit het depot publiekelijk toegankelijk blijven (het zijn heus niet alleen tegels die de museumdepots vullen). Het is om die reden ook een uitdaging om een oplossing en een passende vorm te vinden voor de aan het zicht onttrokken tegelverzamelingen van de diverse musea. Ze zijn immers aangelegd om gezien te worden. Nu dreigt het gezegde 'Uit het oog, uit het hart' bewaard te worden en dat is iets waar wij als tegelliefhebbers niet op zitten te wachten.

Leo van Druten

European Ceramic Tile Circle (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn uitgebreid op onze website te zien. Het laatste bulletin is te vinden via de volgende link:

<https://vriendennederlandstegelmuseum.nl/publicaties/bulletin-ectc/239-ectc-bulletin-nr-48-jan-2021>

Een aantal onderwerpen wordt hieronder uitgelicht.

Beurzen in binnen- en buitenland

Nederland

Tegel- en bodemvondstenbeurs Delft

Voor deze beurs is nog geen datum gepland. Afhankelijk van de ontwikkelingen rond Covid-19 zal deze mogelijk half mei plaatsvinden.

Inlichtingen: Theo van Halderen

(email: thalderen@yahoo.com;

tel: 0152122227 of 0648466725).

Tegelbeurs Leersum

Ook de Tegelbeurs in Leersum vindt later plaats en wel op 4 september. Net als vorig jaar in de sporthal met een goede ventilatie.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas (email: noradenas@gmail.com, tel: 0031 (0) 620282073).

Congressen

Verenigd Koninkrijk

Manchester - TACS Conference: Terracotta: Past Present and Future.

Deze conferentie, eerder aangekondigd in Vrienden-nieuws, is nog steeds uitgesteld tot nader order.

Blijf op de hoogte via

<https://tilesoc.org.uk/tacs/index.php/tile-events/>.

Musea, activiteiten en tentoonstellingen in binnen- en buitenland

In verband met corona zijn diverse musea tijdelijk gesloten. Check voor uw bezoek of ze open zijn!

Nederland

Amsterdam – Allard Pierson Museum

10 februari – 21 maart 2021

Godinnen van de Art Nouveau. Een tentoonstelling gewijd aan de vrouw als muze voor diverse kunstuitingen uit de periode van de Art Nouveau, waaronder veel keramiek.

Oude Turfmarkt 127, 1012 GC Amsterdam

Openingstijden: Di – Zo: 10 – 17 uur.

<https://allardpierson.nl/>

Delft – Museum Prinsenhof

12 februari t/m 5 september 2012

Jingdezhen. 1000 jaar porselein. Een overzicht van de productie uit deze stad waar al 10 eeuwen porselein van de allerhoogste kwaliteit wordt gemaakt.

Sint Agathaplein 1, 2611 HR Delft

Openingstijden: Di – Zo: 11 – 17 uur. Na 1 maart ook op maandag.

Tickets zijn te reserveren op

<https://tickets.prinsenhof-delft.nl>

<https://prinsenhof-delft.nl/>

Den Haag – Kunstmuseum, voorheen Gemeente museum

20 februari t/m 24 mei 2021

Chinees Glas - Een keizerlijke schat. Het Kunstmuseum heeft glazen objecten uit de 17de t/m de 19de eeuw uit haar depots gehaald, waaronder een zeer zeldzaam dekseldoosje. Voor de liefhebbers van deze vormen uit vuur.

Stadhouderslaan 41, 2517 HV Den Haag

Openingstijden: Di – Zo: 10 – 17 uur.

Tickets te bestellen via

<https://www.kunstmuseum.nl/nl/bezoek/koop-uwtickets-online>

www.kunstmuseum.nl

Duitsland

Aken - Elisabethhalle

Binnenzwembad in Art

Nouveau stijl uit 1911.

Baantjestrekken in een

zwembad met veel

bouwkeramiek uit het

begin van de 20e eeuw.

Elisabethstrasse 10,

52062 Aken

Op zondag gesloten.

www.elisabeth-halle.de

Frankrijk

Desvres - Musée de la Céramique

Een keramiekmuseum niet al te ver van Nederland.
Wisselende exposities en een vaste opstelling van lokaal keramiek met veel tegels.
Rue Jean Macé, BP 107, 62240 Desvres
Openingstijden: Di – Za, 10 – 12.30 en 14 - 18 uur.
Zo, 14 – 18 uur.

<https://www.musee-ceramique-desvres.com/>

Verenigd Koninkrijk

London - Victoria & Albert Museum

13 Februari 2021 – 5 september 2021
Epic Iran, 5000 jaar kunst uit Iran tot het heden, waaronder keramiek. Bruiklenen onder andere uit de Sarikhani collectie.
Cromwell Road, London SW7 2RL
Openingstijden: Wo – Zo, 10 – 17.45 uur.

<https://www.vam.ac.uk/>

Publicaties in binnen- en buitenland

Nederland

Max Put, Art Nouveau in Amsterdam, 1895 – 1910.
Een overzicht van gebouwen in Amsterdam met Art Nouveau stijlkenmerken.
Geïllustreerd met vele foto's van Pim van Schaik.
Nederlands, 256 pp,
prijs € 24,95,

ISBN 9789079156481.

Uitgever: Stokerkade - www.stokerkade.nl

Zie boekbespreking elders in dit Vriendennieuws.

Piotr Oczko, Bezem & Kruis, De Hollandse schoonmaakcultuur of de geschiedenis van een obsessie

De vertaling van de in 2013 in Polen verschenen studie over het poetsen in Nederland. Piotr neemt ons mee aan de hand van dagboeken, prenten, schilderijen en tegels naar het ontstaan van de Hollandse schoonmaakcultuur.

Nederlands, 416 pp, 377 afbeeldingen, prijs € 34,90,
ISBN 978-90-5997-326-8.

Uitgever: Primavera Pers -

<https://www.primaverapers.nl/>

Zie boekbespreking elders in dit Vriendennieuws.

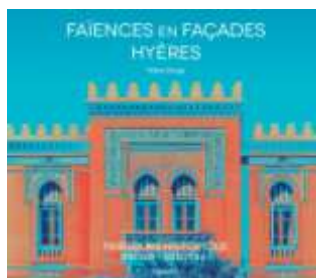
Martijn Akkerman, Els de Baan e.a., Godinnen van de Art Nouveau.

Tentoonstellingscatalogus bij de gelijknamige expositie in het Allard Pierson Museum.
Nederlands of Engels, 200 pp,
ca 200 afbeeldingen,
prijs € 24,95.

ISBN 9789462584044.

Uitgever: W-Books - <https://wbooks.com/>

Frankrijk

Hélène Dauga, Faïences en Façades - Hyères
Bouwaardewerk & tegeltoepassingen in de belle époque in Hyères, een geliefd overwinteringsoord aan de Middellandse Zee in Zuid-Frankrijk.
Frans. 312 pp, prijs € 40

inclusief verzendkosten, ISBN 9782957242801.

Association La Sauvette, 8 bis rue du Puits, 83 400

Hyères – <https://ceramique-architecturale.fr/balades-en-villes/faïences-façades-hyeres>

Verenigd Koninkrijk

Oliver Watson, Ceramics of Iran : Islamic Pottery in the Sarikhani Collection

Een verzameling zeldzame schatten uit de meer dan 1000 jaar oude Perzische keramische traditie.

Engels, hardcover, 528 pp,
530 afbeeldingen, prijs £ 50,
ISBN 9780300254280.

Yale University Press - <https://yalebooks.co.uk>

Boekbesprekingen

Max Put - Art Nouveau in Amsterdam, 1895-1910

Vorig jaar is dit fraaie boek van Max Put uitgekomen. Een speciaal hoofdstuk is gewijd aan tegelwerk, geschreven door de fotograaf Pim van Schaik. Hiervoor heeft hij ook informatie ingewonnen bij ons

Tegelmuseum.

De eerst hoofdstukken van het boek gaan over de ontstaansgeschiedenis van de Art Nouveau en de toepassing daarvan in Amsterdam. Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan woonhuizen en winkels. In het hoofdstuk over tegels komt de geschiedenis van de Art Nouveau nogmaals aan bod en wordt verteld hoe er in Nederland tegenaan gekeken werd.

Pierre Cuypers en Hendrik Berlage bijvoorbeeld hadden er moeite mee. Jongere ontwerpers pasten het toe omdat het modern was rond 1900 en opdrachtgevers het wilden. Het is verbazend te zien hoeveel er nog in Amsterdam aanwezig is in deze stijl. In het oog springen de fraaie portieken met grote tableaux met exotische vogels.

Een andere categorie tegels die mooi in beeld wordt gebracht zijn de landschappen, deels naar schilderijen van bekende schilders en andere ontworpen door de decorateurs van de verschillende tegelfabrieken.

Eén paragraaf is gewijd aan de ontwikkelingen van de Nederlandse tegelindustrie na 1890. Bijvoorbeeld de introductie van de droogperstechniek om te kunnen concurreren met de industrieel vervaardigde buitenlandse tegels. Ook werd overgestapt van 13x13 naar 15x15 cm, het internationale formaat. Sommige fabriekanten bleven moedig weerstand bieden tegen deze nieuwlichterij en hielden vast aan 13 x 13 cm en soms ook nog het edele handwerk. “ Traditie” bleef nog lange tijd handel in Nederland met zijn hang naar het roemrijke verleden.

De belangrijkste producenten komen aan bod met ook een toelichting op belangrijke ontwerpers. De vermelde fabrieken zijn: Plateelbakkerij de Distel (1895-1925), Tegelbakkerij Lotus (1896-1901), Faience- en

Tegelfabriek Holland-Utrecht (1894-1918), Haagsche Plateelbakkerij Rozenburg (1883-1917), Sijbrand Tjallingii (1668-1910), Jan van Hulst (1634(1849)-1933), Tegelfabriek Westraven (1845-1994), Plateelbakkerij Delft-Amsterdam (1897-1967) en De Porceleyne Fles (1643-heden). Van al deze firma's zijn tegels te zien met het adres.

De tegelhandel wordt besproken met Arnold Heystee als belangrijkste representant. Hij importeerde onder andere Minton tegels.

Een Minton tableau uit die tijd van een dame met pauw bevindt zich nu in ons museum.

Aardig is dat er ook veel individuele portiektiegels zijn opgenomen met het adres in Amsterdam en

de fabrikant, meestal uit Engeland of Duitsland. Als Amsterdammer ken ik veel van deze tegels maar had vaak geen idee waar ze waren gemaakt.

Dit boek is een aanrader voor de liefhebber van Art Nouveau of Jugendstil. Het vormt ook een handig naslagwerk over de tegelproductie in die periode in Nederland en is geïllustreerd met veel foto's. Die foto's zijn echt fantastisch, vooral als je weet hoe lastig het is om dit soort tegels in situ te fotograferen. Dit boek maakt alles goed zichtbaar en nodigt uit om bij mooi weer te gaan kijken in Amsterdam.

Frans Klein

Piotr Oczko - Bezem & Kruis, De Hollandse schoonmaakcultuur of de geschiedenis van een obsessie.

In 2003 is onze Poolse tegelvriend, Piotr Oczko, begonnen met een onderzoek naar de Hollandse schoonmaakcultuur. Dat heeft in 2013 geresulteerd in één van de vele boeken die Piotr over de Nederlandse cultuur

heeft geschreven. Dankzij een forse subsidie werd het mogelijk dit boek in het Nederlands te vertalen.

Poetsen, bezemen en schrobben is niet een onderwerp waar wetenschappers zich snel aan zullen wijden, maar als buitenlander is het toch iets dat opvalt bij de bestudering van de Nederlandse cultuur.

In negen hoofdstukken komen verschillende onderwerpen aan bod: Het boek begint met het ontstaan van Holland in de 17^e eeuw, dagboekverslagen van reizigers in de 17^e en 18^e eeuw in Europa en hun verwondering over Holland. Daarna wordt aandacht besteed aan de “Reinheid” in de literatuur en kunst. Een mooie uitspraak is: *Myn stoffer is myn swaerd, myn bussum is myn wapen*

Verder is er veel aandacht voor de bezem, die wel heel vaak in de Nederlandse kunst is afgebeeld en

vaak voor verschillende schoonmaakacties staat, zoals bijvoorbeeld het reinigen van de ziel of het ont-doen van het Spaans gezag. Vele prenten, schilderijen en ook tegels illustreren hoe de bezem werd ge-bruikt.

De emancipatie van de Hollandse vrouw krijgt ook uitgebreid aan-dacht. Voor buitenlanders was het opvallend dat vrouwen vaak de geldzaken beheerden en ook zelf-standig handel dreven. Vrouwen in huishoudens waar geen handel was, legden zich toe op het schoonhouden van het huis en haalden daar hun voldoening uit. Jacob Cats waarschuwde voor de ef-fecten van overmatig schoonmaken waardoor vrouwen teveel macht opeisten, in zijn ogen.

Het motief van de dominante vrouw kwam veel voor in de Oudnederlandse literatuur.

Het laatste hoofdstuk behandelt de schoonmaakwoede in de 19^e en 20^e eeuw. In de eerste helft van de 20^e eeuw zijn nog briefkaarten in omloop met poetsende vrouwen in klederdracht die de Hollandse properheid voor toeristen aannemelijk maakte. In dit hoofdstuk wordt ook stilgestaan bij Annie M.G. Schmidt die met mevrouw Helderder in

Pluk van de Petteflet de schoonmaak-woede op de hak neemt. Tot slot wordt stilgestaan bij hoe het de properheidsmythe is vergaan.

Een zeer lezenswaardig boek dat een aardige blik werpt op een onderbelicht deel van onze geschiedenis met veel punten van herkenning.

Frans Klein

Websites

Nederland

De website van Freek Mayenburg is weer verder uit-gebred.

<http://www.spijkertegels.nl/>

Bij de volgende musea kun je met de zoekterm “tegel” veel moois vinden:

Rijksmuseum

<https://www.rijksmuseum.nl/nl/zoeken>

Leiden, Museum de Lakenhal

<https://www.lakenhal.nl/nl/zoeken/collectie>

Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen

<https://www.boijmans.nl/collectie/kunstwerken>

Duitsland

Recent nieuws van Wilhelm Joliet:

Schouw uit Koudekerk aan den Rijn in het Nederlands Tegelmuseum Otterlo

www.tegels-uit-rotterdam.com/koudekerk.html

Besuch des niederländischen Fliesenmuseums in Ot-terlo

<http://www.geschichte-der-fliese.de/otterlo.html>

Slag bij Waterloo

<http://www.geschichte-der-fliese.de/waterloo.html>

Polen

Op 31 december jl. werd een tegelwebsite in Polen gelanceerd. Deze website is het initiatief van Beata Grudzińska.

Op dit moment worden twee regio's beschreven, de Vistula Delta en de lagere Vistula Vallei. Meer regio's zullen dit jaar volgen.

www.flizywpolsce.pl

Portugal

Museo Berardo heeft inmiddels de meeste van haar tegels online:

<https://www.berardocollection.com/?sid=50004&CID=101&lang=en>

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ontvangen, mail dan naar vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum, please send an email to vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins digital empfangen, bitte schreiben Sie ein E-mail zu vanveen.mark@gmail.com

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren. Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september). Het tarief is €125.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (september 2021) kunt u voor 1 augustus 2021 sturen naar Marianne Florschütz via info@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum krijgen op vertoon van de vriendenkaart 10% korting op aankopen in de museumwinkel, met uitzondering van boeken.

Mazereeuw Antiquair
 Gespecialiseerd in Nederlandse Tegels,
 Delfts Aardewerk en Glas

Spiegelgracht 19 - 1017 JP Amsterdam
 +31 (0) 610441458 - johan@mazereeuw-antiquair.com
 www.mazereeuw-antiquair.com

KRAMER KUNST & ANTIK
 IN- EN VERKOOP VAN ANTIKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
 +31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUA-TILESHOP.NL
 WWW.ANTIQUA-TILESHOP.NL

REGTS
 ANTIKE TEGELS

IN- EN VERKOOP VAN
 ANTIKE NEDERLANDSE
 TEGELS

VOOR DE VERZAMELAAR,
 RESTAURATOR
 & DECORATEUR

FROONACKER 1A
 8801 KD
 FRANEKER

WWW.ANTIQUA-TILESHOP.NL
 + 31 (0) 85 060 1272

Tegel met een
 voorstelling van
 een vogel.
 Veelkleurig.
 1625-1650

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIKHANDEL V.O.F.
 GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
 1017 DD AMSTERDAM
 TELEFOON: 020-6264066
 TELEFAX: 020-6265893

KOOS ROZENBURG
 ANTIQUITEITEN

*Spec. tegels en delfts blauw
 uit de 17e en 18e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
 meten en wegen,
 oude schaatsen*

DELFT
 MARKT 2
 2611 GT
 015 2147828

Rob Michiels
 Auctions

Het veilinghuis met de grootste
 keus aan antieke tegels!

Volgende veiling:

13 MAART

www.robmichiels.com

Beleef keramiek en glas
 van alle kanten...

Word ook lid en ontvang:

Drie maal per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur,
 uitnodigingen voor allerlei activiteiten en
 onze nieuwsbrief VLAM!

Speciaal voor leden van het Tegelmuseum:

Schrijf u in via: www.vormenuitvuur.nl
 en vermeld: Lid Tegelmuseum

Eerste jaar
 € 30,-
 ipv
 € 45,-

Nederlandse Vereniging van Vrienden
 van Ceramiek en Glas

**Volgende keer
 hier uw
 advertentie?**